

Keksintösäätiön tavoitteet hallitusohjelmaan 2019

Sisällysluettelo

Johdanto: Valtion rooli hyvin toimivassa innovaatiopolitiikassa.....	2
A. Tavoitteet valtion talousarvioon.....	2
B. Tavoitteet lainsäädäntöön.....	4
C. Muut toimenpidetavoitteet.....	4

Johdanto: Valtion rooli hyvin toimivassa innovaatiopolitiikassa

Keksintöjen tulee olla valtion erityisessä suojeluksessa, koska ne ovat yhteiskunnan kehityksen välttämätön ehto. Nimenomaan niistä kumpuaa hyvinvointia, työllisyyttä, kilpailukykyä ja vientiä. Valtion toimenpitein voidaan joko edesauttaa tai estää keksintöjen kaupallistamista innovaatioiksi. Jotta valtio olisi mukana keksintötoiminnan edistäjänä, eikä jarruttajana, sen antaman rahoituksen, normituksen ja muiden toimenpiteiden kannattaa olla mahdollisimman järkeviä.

Tällä hetkellä julkinen innovaatiopolitiikka ei kuitenkaan toimi niin kuin sen pitäisi. Idean kehittyminen valmiiksi tuotteeksi vaatii monta väliaskelta, joita Suomessa ei tueta lainkaan. Täten innovaatiopolitiikka ei myöskään kaikilta osin edistä vientiä, vaikka erityisesti se olisi Suomen talouden elinehto. Kansainvälisessä kilpailussa olemme yhä ahtaammassa raossa. Voidaksemme menestyä jatkossa, innovaatiopolitiikkaan on tuotava uusia näkökulmia ja avattava uusia ratkaisuja.

Alla Keksintösäätiö antaa näkemyksensä tulevalle eduskunnalle ja hallitukselle siitä, mitä toimenpiteitä ala niiltä erityisesti odottaa. Keksintösäätiö taustayhteisöineen on myös käytettävissä asiantuntijana.

A. Tavoitteet valtion talousarvioon

A1. Valtion on panostettava varoja keksintöjen alkuvaiheeseen.

Valtion maksamat palkat ja avustukset kotimaahan palautuvat enimmältä osin (arviolta 50-80%) tietyllä viiveellä takaisin valtion kassaan verojen ja työllisyyden kautta. Lisäksi innovaatiopoliittinen rahoitus keksijöille eroaa muista valtion menoeristä siinä, että tuon normaalin kierron lisäksi osa panostuksista johtaa menestyviin innovaatioihin, jolloin valtion kassaan kaiken kaikkiaan palautuu enemmän kuin 100% kasvaneiden verotulojen, työllisyyden ja viennin ansiosta.

A2. Valtion yritystuissa painopistettä on siirrettävä yrityksiin, jotka ovat innovatiivisia edelläkävijöitä.

Sellaisilla panostuksilla on suurempi merkitys työllisyyden, hyvinvoinnin ja viennin kannalta kuin perinteisen teknologian yritysten tukemisella. Tämä painopisteen muutos on myös välttämätön, jos halutaan, että esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnan teknologiassa ei tarvitse turvautua vain ulkomaiseen teknologiaan.

A3. Valtion on jaettava korvamerkittä tukea prototyyppien valmistamiseen.

Keksinnön kaupallistamisessa idea-aihiosta valmiiksi innovaatioksi kaupan hyllylle erityisen tärkeä vaihe on prototyyppien valmistus. Siinä yhteydessä syntyy ensin osa tuotteeseen liittyvästä uudesta tietotaidosta. Se on tyypillisesti myös, markkinoinnin ohella, prosessin kallein vaihe, jossa prosessi usein joko pysähtyy tai siirtyy ulkomaille.

A4. Verotuksessa on saatettava voimaan keksintövähennys.

Keksijän taloudellista asemaa on kohennettava suhteessa patenttitoimistoihin, lakimiehiin ja sijoittajiin. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi siten, että keksijä voi vähentää suoraan veroista täysimääräisesti kaikki keksintöihin menneet kulunsa ("keksintövähennys") tai siten, että kulut voidaan vähentää kotitalousvähennyksen tapaan.

A5. Valtion on tuettava alueellisia Tuoteväylä-hankkeita.

Analyysin jälkeen Kaakkois-Suomessa kehitettyä uudelleensynnytettyä alueellista tuoteväylämallia kannattaa soveltuvin osin kopioida muille alueille.

A6. Valtion innovaatiotukia on suunnattava uusien alkuvaiheen ideoiden ja keksintöjen tuotteistamiseen.

Uusista ideoista ja keksinnöistä on saatava työllisyyttä nostavia ja kauppatasetta parantavia yrityksiä. Kun tuet suunnataan oikein, niillä saadaan aikaan uusia yrityksiä ja työpaikkoja.

A7. Valtion innovaatiopolitiikan tuissa ja toimenpiteissä tulee hyödyntää kolmatta sektoria.

Suomessa on kolmannella sektorilla perinteisesti ollut vahva ja tärkeä merkitys useilla valtionhallinnon aloilla. Innovaatiopolitiikassa tulee vastaavasti hyödyntää Keksintösäätiön, Keksijäin Keskusliiton, IPR-University Centerin, Patenttiasiamiesyhdistyksen, Suomen Yrittäjien ja vastaavien tahojen osaamista. Innovaatiopolitiikan toteuttamista ei voida jättää vain Business Finlandin harteille. Erityisen vahingollista oli lakkauttaa 2014 kokonaan valtion tuki Keksintösäätiölle, jolloin samalla yhtäkkiä lakkasivat sen ylläpitäminä ympäri Suomea a) niin sanottu keksintöjen Tuoteväylä-järjestelmä, b) yhtenäinen keksintöasiamiesverkosto, c) liiketoimintaosaajaverkosto sekä d) korkealuokkainen alan lyhytkoulutustoiminta.

A8. Keksijäin osuuskuntien perustamista on tuettava ja kannustettava.

Myös eri puolille maata perustetut osuuskunnat ovat osoittautuneet tehokkaiksi yhteisömuodoiksi keksijöiden auttamiseksi ja keksintöjen edistämiseksi. Näiden pääomittaminen, tarvittaessa myös valtion toimesta, on tarkoituksenmukaista.

A9. Valtion on tuettava teknologiaa, jossa tekoälyn avulla arvioidaan keksinnön menestymahdollisuuksia.

Keksinnön markkinapotentiaalin arvioiminen vaatii muun muassa laajojen tietokantojen ja päättelyketjujen läpikäymistä ja on perinteisin menetelmin lähinnä arpapeliä. Samoin innovatiivisten yritysten käynnistämistä ja kehitystä on tuettava luomalla ideoiden analyysiä ja testausta varten simulointi-, yrityspeli- ja tietokantasovelluksia. Uudenlaisen innovaatiopolitiikan toteuttamisessa on syytä hyödyntää uusia innovaatioita itsessään, kuten AI-, AR-, VR- ja Big data -teknologioita.

A10. Työeläkejärjestelmän varoja on suunnattava kotimaisiin keksintöihin.

Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi myöntämällä valtion korkotakaus perustettaville uusille innovaatorahastoille, jotka silloin täyttävät TyEL-järjestelmän sijoitustoiminnan vakavaraisuusvaatimukset.

A11. Keksintöjä varten otettaville yksityisille pankkilainoille on myönnettävä valtiontakaus.

Näiden soft-lainojen mallina voidaan käyttää esimerkiksi opintolainajärjestelmää ja Keksintösäätiön aiemmin myöntämiä rahoituksia, joissa molemmissa osa lainapääomastakin voidaan tietyissä tapauksissa antaa anteeksi. Tämä on huomattavasti järkevämpää kuin keksijöiden ajaminen pikalainayhtiöiden asiakkaiksi.

A12. Naiskeksijöiden lisäämiseksi on tehtävä lisäpanostuksia.

Naisten osuus suomalaisina patentinhakijoina on noussut merkittävästi. Siitä huolimatta naisten edustus keksintöjen tekijöinä on vieläkin kaukana siitä, mitä tasa-arvoiselta yhteiskunnalta ja naisten korkealta koulutukselta voisi odottaa. Naiset muodostavat puolet väestöstä, mutta vain alle 10% keksijöistä. Tämä tarkoittaa, että nykyjärjestelmässä jää runsaasti keksintöjä tekemättä ja tuottavuuden kasvua saavuttamatta.

A13. Suomalaisen keksintöjen ja keksijöiden tulee näkyä myös ulkomaisilla messuilla

Valtion rahoittaman tahon tulee hankkia lähes kaikille kansainvälisille messuille riittävän suuria yhteisosastoja, joihin suomalaiset keksijät ja innovatiiviset pienyritykset pääsevät maksutta esittelemään tuotteitaan. Vastuullisia tahoja voivat olla tapauskohtaisesti esimerkiksi Business Finland, Sitra, Team Finland ja suurlähetystöt.

B. Tavoitteet lainsäädäntöön

B1. Patenttia tai muuta IP-oikeutta on voitava paremmin käyttää panttina ja omaisuuseränä yritysten taseissa.

B2. Perustulokokeiluissa ja työttömille tulee lisätä, kannustaa ja rohkaista kansalaisten keksinnöllisyyttä.

B3. Turhien normien purussa tulee erityisesti priorisoida innovaatioystävällisyyttä.

C. Muut toimenpidetavoitteet

C1. Valtiolla tulee olla virasto tai alihankkija, jonka tehtäviin kuuluu vastaanottaa kansalaisten ideoita ja jakaa neuvontaa jatkotoimenpiteiksi.

Suomessa jää tunnetusti valtava määrä hyviä tuoteideoita pöytälaatikoihin ja siten hyödyntämättä. Näin menetettyjen mahdollisuuksien kustannus on jopa makrotaloudellinen ongelma. Tarvittaessa valtio voisi tulla osakkaaksi keksintöjen ympärille perustettaviin yrityksiin, mikäli niihin ei saada riittävää rahoitusta yksityiseltä puolelta. Yksityisen rahoituksen ajallinen ensisijaisuus takaa sen, ettei valtion kilpailuneutraliteettia rikota.

C2. Innovaatiopolitiikan korjausliikkeissä Suomen tulee ottaa mallia Saksan, Ruotsin ja Israelin innovaatiopolitiikasta.

Suomen innovaatiopolitiikassa katvealueita ovat olleet erityisesti keksinnöt, jotka ovat syntyneet korkeakoulujen ja yksityishenkilöiden toimesta. Ne jäävät tyypillisesti joko täysin hyödyntämättä tai siirtyvät ulkomaille.

C3. Julkisissa hankinnoissa on pisteytyksin ja vaatimuksin tuettava uusien innovaatioiden käyttöönottoa.

C4. Valtionyritykset tulee velvoittaa järjestämään vuosittaisia ideakilpailuja.

Valtion kannattaa kannustaa kansalaisten keksinnöllisyyttä, mutta sillä on määräysvaltaa vain yrityksiin, joihin sillä on vähintään osaomistus. Kilpailuissa on turvattava keksijän IP-oikeudet.

C5. OKM:n ja TEM:n tulee perustaa valtion ja korkeakoulujen yhteinen innovaatioelin.

Sen tehtävänä on tukea ja ohjeistaa korkeakoulujen ja niissä toimivien keksijöiden toimintaa. Elin voidaan perustaa ilman lainmuutosta, esimerkiksi kansanedustajan toimenpideoitteen pohjalta.

Korkeakoulujen tki-toimintaa on kehitettävä valtion toimenpitein siten, että korkeakoulukeksijöiden asema paranee ja korkeakoulukeksintöjä hyödynnetään paremmin. Suomalaiset korkeakoulut ovat jäljessä keksintöjen hyödyntämisessä. Keksintöjensä avulla korkeakoulut voisivat kuitenkin edistää omaa rahoitustaan, yhteyksiä yritysmaailmaan, kansainvälistä verkostoitumista, opiskelijoiden ja tutkijoiden motivaatiota, ilmastonmuutoksen torjuntaa, jne. Eri korkeakouluissa ja niiden laitoksissa toiminta on toteutettu laadullisesti hyvin vaihtelevasti.

C6. Korkeakouluopiskelijoille on taattava parempi osaaminen immateriaalioikeuksista, eli tekijänoikeuksista ja teollisoikeuksista.

IPR:n (intellectual property rights) alkeiden hallinta on tärkeää käytännössä joka alalla ja ainakin oman alan IPR-käytäntöjen osaaminen kuuluu joka alan ammattitaitoon. Korkeakoulujen pakollisiin yleisopintoihin tulee lisätä vähintään 5 op:n kurssi IP-oikeuksista.

C7. On perustettava kokeneista innovaattoreista koostuva työryhmä esittämään, kuinka saadaan Suomen sadat vientiin sopivat liikeideat kasvamaan.

Ideat eivät kasva tuotteiksi ilman toimivia malleja tai prototyyppisiä, siksi ne on avustettava kehittymään esittelykelpoisiksi. Esittelykelpoisuus vaaditaan yksityisen tai yleisen rahoituksen saamiseksi.

C8. Innovaatiotuet on laajennettava koskemaan myös perustettavia innovatiivisia yrityksiä, joilla ei ole aiempia tilinpäätöksiä.

Suuri osa kehityskelpoisista ideoista syntyy luonnollisten henkilöiden toimesta, joiden taustalla ei ole vielä olemassa olevaa yritystä.

C9. Suomen tavoitteena tulee olla johtava maa vastuullisen kehityksen ja uuden teknologian yhteensovittamisessa.

Kun yhteiskunnan aatteellinen perusilmapiiri on tasapainossa, on toivoa myös koko keksintäkulttuurin parantumisesta ja innovaatioekosysteemin vahvistumisesta.

Helsingissä 19.4.2019
Keksintösäätiön hallitus